

Afgrænsningen af de retlige vurderinger, som undersøgelseskommissionen anmodes om at foretage, skal fremgå af kommissoriet. Kommissoriet skal - ligesom indstillingerne fra undersøgelseskommissionen - formuleres forsigtigt og klart markere undersøgelseskommissionens begrænsede funktion. Der henvises til kapitel 2, afsnit 3.3.3.

Det forudsættes som det typiske, at kommissoriet for undersøgelseskommissionen udformes således, at kommissionen har til opgave at udtale sig om, hvorvidt der må antages at være begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført mod de pågældende embedsmænd. Har kommissionen fået et kommissorium af den nævnte karakter, kan kommissionen, selv om den ikke finder, at der foreligger grundlag for at søge strafansvar eller disciplinært ansvar gjort gældende mod en embedsmand, udtale sig om, hvorvidt det kan antages, at der foreligger fejl eller forsømmelser, og i forbindelse hermed at der efter kommissionens opfattelse foreligger grundlag for en tjenstlig tilkendegivelse. Der henvises til kapitel 2, afsnit 3.3.4.1.

Med hensyn til embedsmænd, der er fratrukt deres stillinger i den statslige forvaltning, kan der som nævnt ovenfor ikke rejses spørgsmål om disciplinært ansvar, men spørgsmål om eventuelt strafansvar, hvis dette ikke er forældet. Undersøgelseskommissionens eventuelle vurdering af det strafferetlige spørgsmål må udformes i lyset heraf. Undersøgelseskommissionen bør ikke udtale sig på en sådan måde, at det efterlader det indtryk, at der ville have været grundlag for at søge et disciplinæransvar gennemført, hvis den pågældende fortsat havde været ansat i den statslige forvaltning. Baggrunden for denne begrænsning er, at den pågældende ikke vil have mulighed for at få et sådant belastende udsagn prøvet under en efterfølgende disciplinærsag (tjenestemandssag).

Et mindretal (Eva Smith, Jon Stokholm og Hellen Thorup) finder ikke, at der i lovgivningen bør etableres en ordning, hvorefter der uden for det tjenstemandsretlige system kan tildeles tjenstemænd en offentlig påtale for forsømmelser.

Dette er så meget mere betænkeligt, fordi påtalen tildeles på utilstrækkeligt retligt grundlag, og uden at den pågældende embedsmand har reel mulighed for at rense sig. Der henvises til mindretallets bemærkninger sidst i kapitel 2, afsnit 3.3.4.1., samt til mindretallets ændringsforslag i bilaget til dette lovforslag.

Til stk. 5

Som anført i kapitel 2, afsnit 3.1, og i de almindelige bemærkninger til lovforslaget har som en mere ge-

nerel betænkelighed mod undersøgelsesretsordningen været anført, at undersøgelsesretternes indstillinger - selv om de kun skal vedrøre grundlaget for andre myndigheders eventuelle indledning af disciplinærfølgning m.v. - i medierne og i det politiske liv bliver tillagt en videregående betydning, en slags 'domsvirkning'. Der har også været peget på, at der knytter sig nogle principielle betænkeligheder til, at dommere, når de leder undersøgelsesretter, udfører opgaver, som efter deres art ikke er sædvanlige for domstolene, og at de herved - til skade for tilliden til domstolene - kan blive gjort til aktører i sager, der reelt er afspejlinger af politiske konflikter.

Disse betænkeligheder skal ses på baggrund af, at en undersøgelseskommissions virksomhed markant adskiller sig fra en domstols behandling af en retssag, idet kommissionens behandling er præget af en inkvisitorisk procesform. Kommissionen skal således både tilrettelægge undersøgelsen, indsamle bevismateriale, foretage afhøringer og på grundlag af dette materiale - og udtalelser fra de berørte personer og deres bisidere, jf. § 23, stk. 4 - foretage vurderinger.

Lovforslaget indeholder flere konkrete forslag til, hvordan grundlaget for denne kritik kan begrænses, jf. kapitel 2, afsnit 3.3.3.-3.3.4., og de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

For yderligere at begrænse grundlaget for kritikken fastsættes det i den foreslåede bestemmelse, at en undersøgelseskommission, som har en dommer som medlem, alene må foretage retlige vurderinger efter stk. 4, i det omfang dommeren ikke finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt. Om den nærmere baggrund for bestemmelsen henvises til kapitel 2, afsnit 3.3.4.3.

Bestemmelsen gælder ikke for en undersøgelseskommission, der ikke har en dommer som medlem. Dette er naturligvis ikke udtryk for, at en sådan kommission bør foretage retssikkerhedsmæssigt betænkelige vurderinger. Forskellen skyldes, at de hensyn, som ligger bag bestemmelsen, alene er fuldt ud aktuelle, når en dommer er medlem af kommissionen. En ikkedommerledet undersøgelseskommissions retlige vurderinger bør endvidere på samme måde som den dommerledede kommissions retlige vurderinger formuleres forsigtigt og markere kommissionens begrænsede funktion, jf. bemærkningerne til stk. 4. Dommerens beslutning skal ske på grundlag af en vurdering af de eventuelle problemer vedrørende de involverede embedsmænds retssikkerhed. F.eks. kan den inkvisitoriske procesform føre til, at dommeren efter en konkret vurdering mener, at det vil være uforvarligt at udtale sig - selv i forsigtige vendinger - om